

Kortere anmeldelser

ALMINDELIG HISTORIE

JENS ARUP SEIP: Om å skrive hovedoppgave. Historie. 3. utgave. Universitetsforlaget, Oslo, 1988. 47. sider.

Seips lille vejledning i specialeskrivning foreligger nu i en ny udgave. Den rummer mange nyttige råd både for specialeskriveren og for vejlederen og har da også fundet anvendelse i Danmark. Eksempelmaterialet er overvejende hentet fra nyere norsk historie – med ros og ris til ældre og yngre kolleger. Der er afsnit om emnevalg, problemstilling, kilder og fremstilling, og vejledningen er skrevet i en ligefrem stil med vægten på de elementære og praktiske problemer, der erfaringsmæssigt tårner sig op for studenter – og såmænd også for mere øvede historikere. Seip fortæber sig ikke i abstraktioner over det umulige i at skrive nogetsomhelst.

I forhold til de tidligere udgaver er oplysningerne om norske hjælpemidler ajourført, og betragtningerne om problemstilling og teori er udbygget. Seip er her tilhænger af inspiration fra de generaliserende samfundsvidenskaber og skeptisk overfor store teorier og personlig moraliseren.

Den lille bog opsummerer udmærket, hvad mange vejledere utvivlsomt har søgt at fortælle deres specialeskrivere. Den kunne med fordel eftergøres med henblik på danske brugere.

Carsten Due-Nielsen

UD – UDE – HJEM. Rejsen i historien. (Den jyske historiker nr. 46). Aarhus Universitetsforlag, 1988. 128 sider, ill. 95 kr.

Gennem mange år har det været med interesse, at man har åbnet et nummer af *Den jyske historiker*. Selv om man som læser var – og er – sig den ideologiske holdning hos tidsskriftets redaktion bevidst, har man altid kunnet være sikker på, at emnerne, som blev taget op, blev set fra nye og frugtbare, ofte overraskende synsvinkler.

»Ud – ude – hjem« er som undertitlen angiver et temanummer om rejser. Det er en atypisk publikation for tidsskriftet, som denne gang har forsøgt at gå uden for de sædvanlige rammer, og endog undladt den vante samfundsrelaterende løftede pegefinger.

På mange måder kan »Den jyske historiker« benytte dette temanummers titel som overskrift på tidsskriftets egen rejse: fra det første interne århusianske studenterorienterede fagkritiske og selvoptagne, xeroxkopierede »blad« fra begyndelsen af 1969 til de senere års publikationer, hvis målgruppe er en bred kreds

af historisk interesserede læsere, også uden for Århus. Fra de uhåndterlige, nærmest hjemmelavede A4-ark til et mindre format, som er både læser- og håndvenligt. Der lægges tydeligvis vægt på et professionelt typografisk lay-out, omend det må erkendes, at illustrationerne stadig lader en del tilbage at ønske.

Bidragyderne til tidsskriftet var og er folk med tilknytning til Aarhus Universitet. Mange af numrene rummer tydeligvis dele af speciale- eller afløsningsopgaver. Karakteristisk er det fortsat, at det er et forfatterkollektiv, som tegner sig for redaktionen, og at det iøvrigt er sjældent, at en enkelt forfatter får stillet et helt nummer til rådighed. Mange temanumre har haft særlig værdi, fordi de udfyldte huller i undervisningsstoffet i historieundervisningen, hvor der ikke fandtes relevante (danske) fremstillinger på det niveau, som et universitetsstudium trods alt kræver. Her tænkes især på det fortræffelige temanummer om »Fascismen i Italien« fra 1983.

Med den baggrund og udvikling, som tidsskriftet har haft, er det både forståeligt og tilgiveligt, at redaktionen ikke altid har været lige nøjeregnende med kvaliteten af artiklerne i de enkelte numre. Den har svinget og svinger fra det ypperlige til det ligegyldige. Det kan ikke nægtes, at der er blevet offentliggjort mange »femtonige øvelser«, som ikke kan påkalde sig interesse uden for den snævrere familiekreds. Det er bidrag, som de pågældende forfattere havde været bedre tjent med var forblevet »inden for murene«. Med mindre det da betragtes som meriterende, blot at kunne henvise til, at man har fået udgivet så og så mange sider uden smålig skelen til kvaliteten.

Det nu 20-årige tidsskrift har foretaget en lang rejse, hvor både destinationer og befordringsmidler har ændret sig mere end én gang. Fra at være introvert er Den jyske historiker blevet ekstrovert. Men entusiasmen har holdt sig hos redaktionen. Det er stadigvæk et tidsskrift, der *vil* noget.

Det er derfor med beklagelse, det må konstateres, at netop temanummeret »ud – ude – hjem. Rejsen i historien«, som skal præsenteres her, ikke placerer sig i toppen af, hvad tidsskriftet ellers har publiceret. Det har været for omfattende en målsætning at ville belyse mangfoldigheden af begrebet rejser, såvel rejserne, som rent fysisk har fundet sted, som rejserne på et symbolsk-metaforisk plan, der indgår i myter, eventyr og skønlitterære værker, eller kun blev foretaget i en lænestol. Redaktionen har ønsket at præsentere rejsen, dels som ønske, utopi og ideal, dels som tvang, konvention og nødvendighed, og som et minimum af begrænsning valgt at koncentrere sig om rejser, hvorfra man vender tilbage, og hvor udrejsen allerede indeholder forestillingen om hjemkomsten.

Allerede ved læsningen af det redaktionelle forord får man bange anelser. I tidligere temanumre har de indledende betragtninger været præget af, at redaktionen følte den havde noget på hjerte. Sådan virker forordet til »Ud – ude – hjem« ikke. Det synes som om redaktionen på et tidligt tidspunkt har opgivet at strukturere stoffet. Der startes med et par indledende artikler, hvori der på pseudofilosofisk vis fremsættes tanker om rejsens væsen før og nu, og om myterne i Det gamle testamente og den græske sagnverden. Herefter følger i kronologisk orden kapitler om rejser, fra de middelalderlige pilgrimsfarter via dannelsesrejserne omkring 1800 med et par geografisk smuttur til Indien og Kina for at slutte af med turismen i USA og sportsudfoldelse på Lanzarote.

De enkelte artikler forekommer tilfældigt valgte. Kun få af forfatterne har den fornødne indsigt og kærlighed til det stof, som de behandler. Med afsnittene »på valsen i 1800-tallet« og »Rejsen til Kina« tegner Lars Edgren og Hanne Rimmen

Nielsen sig absolut for de bedste artikler. Det mærkes tydeligt, at begge forfattere har mere end overfladisk kontakt med det, de skriver om. I »Rejsen tilbage til naturen« tager Michael Wagner fat på et væsentligt element, når det drejer sig om at rejse i vor tid, nemlig naturfredning, etablering af naturparker og masseturisme. På baggrund af, hvad forfatteren tidligere har beskæftiget sig med, kunne man have ventet, at det havde været mindre overfladisk. Og det er uforståeligt, at der i dette temanummer om rejser ses helt bort fra betydningen af samfundets ændrede infrastruktur, opfindelsen af jernbaner og dampskibe for slet ikke at tale om flyvemaskiner; kort sagt alle de teknologiske fremskridt, som revolutionerede kommunikationsnettet og dermed rejselivet.

Svagest er kapitlet om »Den borgerlige dannelsesrejse til Rom 1750-1850«. Her befinder vi os på et område, hvor mange skribenter har ydet deres ypperste. Det burde mane til forsigtighed og skærpet selvkritik, når der er så illustre forbilleder at leve op til. I litteraturlisten savner man unægtelig henvisning til Christian Ellings værker. Og hvor er Stendahl? Netop hans »Vandringer i Rom« (dansk oversættelse 1982) afspejler en rejsementalitet, som man gerne havde set belyst i dette temanummer: Egotismen, hvor destinationen for rejsen er jeg'et. Savnet af den Stendahlske rejses karakter føles desto mere stærkt, fordi den egotistiske dimension ville have givet en ekstra pointe til Lis Norups lille og underholdende artikel »At rejse i en stol«. Og har redaktionen helt overset »arkivkritikeren«, som Per Olav Enquist lader H.C. Andersen så uforglemmeligt skildre i »Fra regnormenes liv«?

Det er nærliggende at sammenligne »Ud – ude – hjem« med det dobbelte temanummer, som HUG! udgav i 1987 med titlen »Rejsende« (nr. 49/50), men desværre ikke til gunst for Den jyske historiker. Ikke alene er de enkelte bidrag i HUG!s temanummer af bedre kvalitet, men allerede i indledningen ser man, at HUG!s redaktion har en helt anderledes klar og overlegen disposition og strukturering af stoffet, end tilfælde har været i den jyske redaktion.

Men uanset at nærværende anmelder finder, at dette temanummer fra Den jyske historiker ikke lever op til tidsskriftets sædvanlige standard, så må initiativet hos redaktionen til at gå uden for de vante græsgange hilses med glæde. Tidsskriftet er en faglig gevinst, ikke alene for de frelste til venstre for midten (bosiddende i Århus-området), men også for dem, der stadig har deres positivistiske barnetro i behold. Den jyske historiker er blevet 20 år og etableret, og det skal redaktionen ikke klandres for. Forhåbentlig er den ikke blevet for veletableret til at afprøve nye grænser. Det er med forventning og spænding, der ses frem til kommende temanumre.

Kirsten-Elizabeth Høgsbro

GUNNAR BROBERG, HARALD RUNBLOM & MATTIAS TYDÉN (red.): Judiskt liv i Norden, Acta Universitatis Upsaliensis, Studia Multiethnica Upsaliensia 6, Uppsala 1988. 361 s. Ill.. 205 SEK.

Det er en oplagt god idé at udgive en bog om jødiske forhold i Danmark, Norge, Sverige og Finland gennem de sidste 300 år, hvilket det velbesøgte symposium på Uppsala Universitet i oktober 1986, som danner udgangspunkt for bogen, også